
Holberg.nu 20/2008

Version 1.5 • 02.10.2008 • Kontakt [Holberg.nu](http://holberg.nu) • [Holberg.nu's](#) forside

Holberg i Molière's Paris

Kroniktekst: Lise Bach Hansen. Tekst og fotos: Bjørn Andersen

[Hønen eller det lille hårdkogte æg](#) [MP3, 4 MB]

Lise Bach Hansen fortalte 7.9.2008 på Tersløsegaard om

HOLBERG OG MOLIÈRE - Det kulturelle slægtsskab

For nogle år siden skrev hun en kronik som aftrykkes nedenfor.

Lise Bach Hansen på Tersløsegaard

Holberg på fransk

Oprindelig stod kroniken i Politiken 3.8.2003

I tre århundreder har franskmændene ikke haft meget tilovers for den dansk-norske dramatiker, men nu introduceres han på nutidsfransk som Nordens Molière - renset for danske dialekter og grundtvigske undertoner.

Holberg var formelt taget på rekreatjonsrejse til badene i Aachen for at pleje sit helbred. Men måske havde rejsen helt fra begyndelsen haft et andet formål. Nemlig at komme til Paris og få vist franskmændene, at man også i København kunne lave teater - at han kunne lave teater!

Et gennembrud i Byernes By var velfortjent, skulle man mene. Med en overvældende produktivitet i ryggen, 21 komedier på mindre end fire år, var han dansk teaters absolutte stjerne. Kun en anden kunne for alvor true hans førerposition på den danske scene, Molière. Siden teatrets start i 1722 havde Holberg jævnlig måttet vige pladsen på plakatsøjlen for sin verdensberømte kollega. Men nu var han kommet til Molières Paris for at vise omverdenen, at også han - Holberg - kunne spille på udebane!

Luigi Riccoboni, en af Paris' teatermatadorer, chef for den fransk-italienske commedia dell'arte-trup, fik 'Den politiske kandestøber' - og sandsynligvis 'Henrik og Pernille' til gennemlæsning. Trods chefens begejstring blev komedierne ikke opført. Senere skriver Holberg, at han blot havde oversat stykkerne til fransk 'for tidsfordriv' ...

Indtil i dag har franskmændene kun haft et skuldertræk tilovers for Holberg. Men hvorfor? - Han er grundlægger af dansk teater og litteratur - han skrev ikke kun inden for et afgrænset domæne, men spændte over hele epokens viden fra metafysik til teologi over historie, fysik, sprogvidenskab til digte og romaner - han er Nordens væsentligste oplysningstænker! Alligevel er det knap og nap, at selv de største 1700-1800-tals specialister i Frankrig kender hans navn.

Desto mere modigt er det derfor, at ikke bare et - men to af Paris' store forlag godt 277 år efter, at han blev afvist af Riccoboni, hver især tager fat på en lancering af den ukendte forfatters komedier.

Forlaget Editions Théâtrales, som er de første på banen, har ironisk nok valgt at lancere ham som Nordens Molière! Og som et 'godt ord igen' fra fransk side har de udgivet netop 'Henrik og Pernille', den komedie Holberg i 1726 skuffet måtte pakke i kufferten igen. 'Henrik og Pernille' er ledsaget af 'Erasmus Montanus'. Og komedierne er blot første bud i en ambitiøs udgivelsesserie, som indebærer seks nyoversættelser tre år i træk.

Til efteråret udkommer 'Jeppe på bjerget' på forlaget Les Belles Lettres, der også følger op med flere komedier. Fælles for udgivelserne er, at de præsenteres som teater i international klasse. Og målet er, at de skal opføres. I Editions Théâtrales' udgivelse har oversætteren, Jean Renaud, derfor udstyret Holberg med et så moderne og scenevenligt fransk som muligt. - Den danske klassikers replikker skal ligge bekvemt i munden på franske

skuespillere.

For at sådan et oversættelsesprojekt skal lykkes, skal oversætteren helst svinge i samme toneart som forfatteren. Det kan godt være svært, da teksterne er skrevet i en anden historisk sammenhæng med den tids særlige sprog og normer. Ikke desto mindre er de udenlandske klassikere, vi ser på teatret, næsten altid oversat til nutidssprog. Oversatte tekster følger med tiden. Derimod ser vi i de fleste tilfælde nationale klassikere i originaludgaven. F.eks. misunder englænderne ofte udenlandske scener, der har 'frihed' til at oversætte og gøre Shakespeare 'forståelig'. Hvorimod de selv spiller de originale tekster på et smukt, men snørklet, uklart og meget gammeldags engelsk. Nøjagtig som vi, med få undtagelser, altid spiller de originale Holbergtekster i Danmark. Hvad der engang for flere hundrede år siden var lettilgængeligt, kan i dag virke både knirkende og knudret. Men Jean Renauds oversættelser til fransk er altså et eksempel på det modsatte, nemlig en Holberg, der er blevet strammet op til et moderne, skarpt replikskifte. Jo, men virker det på fransk? For det, som vi ofte morer os over og griner ad, er jo selve den sprogtone, der er så karakteristisk for Holbergopførelserne. Det er der, vi genkender ham - der vi genkender vores egen identitet - der Holberg er 'rigtig' dansk!

Ja, men nu er der altså to franske forlag, der alligevel har sat sig for at bevise, at mere dansk er han altså heller ikke. Derfor blev der, da Editions Théâtrales lancerede Renauds oversættelser, organiseret en 'reading', hvor fem franske skuespillere opførte 'Erasmus Montanus'.

'Holbergparfumen' - den gammeldags tone, den lune lilleverden, bondeteaterdiktionen var i fransk version skrællet bort. Befriet for danske teaterkonventioner stod komedien i al sin nøgenhed. Alskens sproglige broderier, når det gælder etablerede danske ideer om, hvordan Holberg skal spilles, var naturligvis ude af billedet, fordi hans replikker blev sagt på et fremmed tungemål. Tilbage var den brutale historie om den påståelige student, der bliver banket til at 'indrømme', at Jorden er flad! Studenten Erasmus, der kommer hjem i en ordrus af filosofiske og metafysiske sandheder, som han udbasunerer uden at lade sig stoppe - hverken af Lisbeds tårer over, at han vælger sine ideer frem for hende; ej heller af Mor Nilles tårer over, at hans retorik 'forvandler' hende til en sten; og slet ikke af degnens gråd over, at hans ord 'forvandler' ham til en hane. Erasmus ser ikke, at ideer, følelser, ord, penge og social status på grund af ham befinder sig i pludseligt kaos, fordi hans sprog i bøndernes ører er komplet meningsløst. Dialogen foregår delvis på latin - et nonsens volapyk, der gør, at ord mister deres betydning, og ingen budskaber trænger igennem. Fronterne er trukket op mellem det konkrete og det abstrakte. Mellem det, man 'kan tage og føle på', og det, man kun kan forestille sig: Hvordan skal man kunne tro på, at Jorden er rund - når nu enhver kan se, at den er flad som en pandekage!

I al sin robuste usentimentale komik blev komedien modtaget med en overgiven latter fra det franske publikum. Det var med al tydelighed forfatterens humor, ikke konventionens komik, der fik bifald.

Paradoksalt nok peger hele spørgsmålet om at formidle Holberg i Frankrig hen imod sproget. Ikke nok med at 'Erasmus Montanus' i sig selv handler om sproget, eller at sproget spiller en hovedrolle i spørgsmålet om at oversætte Holberg til fransk. Sproget og de sproglige barrierer mellem os og Frankrig er måske også problemet, når det gælder den 'danske' skuffe med 'dansk' prædikat, som Holberg er blevet lukket nede i.

I Danmark forstår vi ikke som en selvfølge de latinske sprog, og de forstår slet ikke os. Der har siden Holbergs tid sænket sig et sprogtæppe tværs igennem Europa. Det gælder ikke bare i kulturverdenen, men også inden for politik og eksport, hvor Frankrig for mange danskere stadig er en hvid plet på landkortet. En lignende hvid plet dækker desværre også over de spor, som Holberg faktisk trækker efter sig hele vejen ned i Sydeuropa. Jo længere han når ned - både i sin intellektuelle orientering og rent fysisk - des mere forsvinder han bag tæppet.

Ikke desto mindre står den nationale folkelighed, hans komedier for de fleste af os symboliserer, i skarp kontrast til hans meget lidt danske baggrund. Først og fremmest var han født og opvokset i Norge, levede i perioder i Frankrig, Italien, England og Holland. Ud gav og skrev flere af sine værker på latin, fransk og tysk. Som digter, videnskabsmand og essayist blev hans forfatterskab mødested for de store europæiske strømninger, og han var i konstant dialog med verden uden for Danmarks grænser. Tilmed afskridtede han bogstavelig talt det europæiske kontinent ved at lade sine fødder være transportmiddel på en af sine lange rejser.

Selv om Holbergforskere i mange år har påpeget, at hans dramatik var inspireret af den grovkornede fransk - italienske maskekomedie, samt bogen 'Le Théâtre Italien' fra 1691, så er det ikke ligefrem den latinske side af vor klassiker, der lægges vægt på, når vi præsenteres for Holberg i skolen, gymnasiet eller på den danske teaterscene. Som han sidder der på Kgs. Nytorv og 'beskytter' vort nationalteater, springer det heller ikke i øjnene, at han både i liv og værk var en veritabel latiner. Sprogtæppet er sandsynligvis skyld i, at det, der foregår syd for det protestantiske bælte, ikke er blevet en del af vores synsfelt. Derfor er referencerne utydelige.

Med andre ord, det, der ifølge fransk-italiensk maskekomedietradition burde resultere i anarkistisk, irrationelt og boblende vanvid, er på en dansk teaterscene undertiden blevet til sjællandsk lune. Og ikke sjældent i dansk teaterhistorie er Holbergs bondekomedier blevet sat i scene ud fra en naturalistisk optik koblet med nærmest grandtvgviske undertoner. Heldigvis har de seneste år budt på vigtige undtagelser, hvor den jordnære hverdagsrealisme, som i mange år har været dansk teaters kendetegn, ikke har fået lov til at reducere Holbergs komediefigurer til genkendelige virkelighedsnære karakterer, som man absolut skal kunne identificere sig med.

Her skal især nævnes Asger Bonfils', Bent Holms og Anette Hansens Holbergproduktioner på Aarhus Teater. Og det viser sig, at det er teater af netop den slags, der faktisk spiller klassikerne på baggrund af en viden om den sammenhæng, stykket blev til i, som kommer tættest på den Holberg, der for nylig dukkede op i Paris. 'Ved jorden at blive' passer nemlig slet ikke franskmændene. Når 'Erasmus Montanus' gestalttes af franske skuespillere, bliver komedien befolket med ubestemmelige kaotiske væsener. Pludselig er Holberg kommet hjem til det 'latinske' Europas teater, som har taget ham op af skuffen, børstet støvet af ham, hevet det danske prædikat af og offentliggjort ham på eget sprog.

Efter dén Holberg er man ikke længere i tvivl om, at Holberg 'tilhører' Europa og er mindre dansk, end han er europæer. Hans 'sprog' går lige ind på trods af oversættelse og tidsforskydninger på flere hundrede år.

Kan Holberg så være med til at lempe på sprogtæppet og skabe lidt mere gennemtræk mellem Danmark og Frankrig?

Dramatik er i hvert tilfælde et godt sted at starte, hvis målet er at få to kulturer til at spille sammen. Når f.eks. en klassiker som 'Erasmus Montanus' skal opføres i en ny samtidshistorisk sammenhæng, indebærer det en række valg, for at teksten kan forløses med sin fulde kraft.

Valgene opstår, fordi en dramatisk tekst er en åben struktur. Den kræver en medskaber. I dette tilfælde er medskaberen fransk. Replikkerne står som en række 'tomme pladser' parate til at blive fyldt ud, fortolket og betonet. Selvfølgelig kan man udfylde teksten på forskellige måder - det er blot et spørgsmål om, hvilken læser der forholder sig til komedien, og hvis 'virkelighed' de tomme pladser går i dialog med.

I første omgang er det naturligvis instruktøren, der kommer til at bestemme, hvilken mening der skal lægges i de ord, der venter på at blive gestaltet. I anden omgang kommer skuespillerne til og bidrager med deres forståelse af historie og personer. Når forestillingen præsenteres for tilskuerne, møder de også op med deres referencerammer og erfaringer, som de fylder ind i teksten. Sådan opstår der en helt tredje tekst. Og det er først der, i mødet med publikum, at teksten er fuldendt. Som en næsten social begivenhed på tværs af historisk tid møder 'Holberg', en fransk instruktør, franske skuespillere, fransk publikum, 280 år efter at han skrev komedien. I modsætning til meget af den kunst vi ellers eksporterer til udlandet, skal franske kunstnere, når det gælder dramatik, ind og udfylde de danske rammer, opfinde situationer, skabe relationer. Teksten giver afsættet - men så heller ikke mere.

Så hvis man i danske opsætninger indimellem har svært ved at genskabe det overraskende og chokerende i Holbergklassikeren, fordi det, der i sin tid var provokerende eller nyt, siden er blevet helt naturligt, konventionelt og måske endda trivielt. - Og hvis der alt for ofte skabes forestillinger, der ikke gør andet end at bekræfte vores opfattelser. - Og hvis iscenesættelser af klassikere handler om at finde ind til det spørgsmål, som skuespillet oprindeligt var et svar på. - Så er dette chancen for at opdage noget nyt om Holberg og opleve ham i den tradition, som han selv så sig som en del af. I Paris er han tilbage ved sit latinske udgangspunkt.

Vi kan nu håbe på, at de franske instruktører sætter en af komedierne rigtigt i scene, med alt hvad dertil hører af scenografi, kostumer, lys etc., så vi herhjemme kan blive endnu klogere på, hvordan Holberg reagerer ved at være tilbage i Paris.

I Molières Paris. For Molière vil stadig være at finde, uanset hvor Holberg dukker op. Molière bliver nemlig spillet.

Overalt, på alle måder, og publikum svigter ikke. Paris giver i hver sæson nye bud på Molière, og her er det stort set umuligt at fastlægge en stil eller blot nogle retninger. Der er commedia dell'arte-Molière, farce-Molière, den alvorlige Molière, den filosofiske Molière, den musikalske Molière, den politiske Molière osv. Og det er vel at mærke ikke kun i Paris, men over hele verden, at han er på plakaten.

Måske består Holbergs kollegas succes i, at hans landsmænd stadig er overbeviste om, at de bor i landet, hvor menneskehedens idealer blev født. Derfor har de aldrig haft svært ved at opfatte sig selv og deres klassikere som udvalgte og udpegede til at oplyse resten af verden.

Molière er kommet ud over landegrænserne, hvor han uden ophør bliver genlæst og udforsket på ny. Molière er som Shakespeare blevet noget, verden har til fælles. Og verden - og Europa - har vist mere end nogen sinde brug for diskussion, dialog og referencer, der går på tværs af landegrænser. En af måderne at skabe fællesskaber på mellem befolkninger i forskellige lande kunne være at se hinandens klassikere. - Se Holberg i Paris - hvor skaber og med skaber og publikum mødes på tværs af geografiske skel og forskydninger på flere hundrede år. - Hvor tilskuerne forhindres i at forlade en forestilling med helt samme indstilling, som de kom med.

Fordi teater som Holbergs er modsigelsernes kunstart, hvor spørgsmål rejses i et univers - mens bud på svar fødes i et andet. Nemlig 280 år senere og 1.200 km syd for den danske grænse, hvor et fransk publikum overværer historien om en desperat student, der forlanger, at folk skal kunne forstå, at Jorden er større end som så!

Lise Bach Hansen er cand.comm. i dramaturgi og kommunikation, har for nogle år siden arbejdet på et projekt på Sorbonne. Hun er nu kulturproducent på Det Kongelige Bibliotek.

Henvisninger:

Molière: Wikipedia, Fransk udgave: [Moliere](#) med links til mange af Molière's teaterstykker, fx til Tartuffe: [Tartuffe](#)

Molière: Wikipedia, Engelsk udgave: [Moliere](#)

Ariane Mnouchkine (instruktør): »*Molière*«, Bel Air Classiques, DVD. Undertekster på fx Fransk og Engelsk. På DVD'en findes en længere samtale med Ariane M., et '*Entretien avec Ariane Mnouchkine' fra 2004 (46 min) v/ Catherine Vilpoux*. DVD'en kan fx købes hjem, nemt og hurtigt, via Amazon.

Molière: Tartuffe [fransk udgave] som PDF: <http://www.toutmoliere.net/oeuvres/pdf/tartuffe.pdf>

Molière: »*Tartuffe eller den skinhellige*« på moderne Danske vers ved Frank Jæger, Hernov København 1974.

Molière: »*De lærde kvinder*« (1672) kraftigt moderniseret af Per Aage Brandt, Basilisk Babel, København 1997. Efterkrift: *Mulieres* er stilet til Klaus Hoffmeyer. Bagest en håndfuld gode noter om versemålet, den historiske baggrund for stykket og kvindernes rolle dengang og nu. Brandt har også oversat »*Don Juan eller Stengæsten*« (1665) for samme forlag (2003).

Jacques Berg: »*Molière eller den store komedie*« (Forum, København 1988), findes på mange biblioteker og kan købes antikvarisk. Heri biografi, resumé af mange af teaterstykkerne og nogle bemærkninger om relationen Molière-Holberg, kronologi.

Holberg om forskellige teaterter, bl.a. om hans syn på Molière [når du søger i denne Holberg-fil, så tag *accent graven* med]: <http://holberg.nu/Holberg-om-teater.htm>

Hvem kommer først? Hønen eller det lille hårdkogte æg?

'Nutidige' klassikere? ... En forsinket kommentar

Per Aage Brandt's muntre oversættelse af Molière's »*De lærde kvinder*« og Lise Bach Hansen's kronik rejser spørgsmålet om *tekstmodernisering* og moderne oversættelse.

Skal man? Kan man? Hvordan? Hvordan ikke? Smpørgsmål der også ofte har meldt sig når det var Holberg der var på tapetet.

For mig er det hélt afgørende om 'tingene' virker på publikum når de bliver spillet på en scene af en slags. Om de gør dét afhænger selvfølgelig ikke af teksten alene, også af instruktionen, scenografien og alt det andet der hører til den sceniske praksis.

'Teoretisk' set er der mange muligheder, men her er kun grund til at tage *nogle* af dem; især nogle der har fungeret på én eller anden måde.

Man kan - som udgangspunkt - spille tingene som de 'oprindeligt' blev skabt; på det nærmeste som historiske rekonstruktioner, eventuelt i 'originale' kostumer, på de 'rigtige' steder ... og alt dét dér. Man kan forsøge at gøre et spring tilbage, blive sig selv for længe siden; men blive *sig selv* i 1600- eller 1700-tallet *kan* man jo ikke, og slet ikke fuldt og hélt; det er ikke 'kun' et 'simpelt' flash-back i 1-til-1-format ... hvis det skal være *hélt* rigtigt; der vil altid være tale om at man har 'plukket' noget ud, mest vel ganske bevidst.

Man kan - og akkurat sådan er det flere gange sket på dramatikens område - man kan spille tingene som de er blevet 'fikseret' eller endda 'friseret' i en ganske særlig periode ... sådan som det fx er sket med Holberg's komedier.

Nogle har ledt efter Osvold Helmuth når de var til »*Jeppe*«, senere - *måske* - efter Kaspar Rostrup og Buster

Larsen. År tilbage var det traditionen fra William Bloch's tid man stræbte efter, noget der *kunne* være en gengivelse af Wilhelm Marstrand's malerier, for ellers var det nærmest *forkert*. Kukkaseteatrets sammentrykkede perspektiv blev forlænget - og dét langt ud over forsvindingspunktet og hvad rimeligt var; til gengæld kom der publikum i teatret så spillerne kunne få deres løn.

Alternativt kunne man sige at så var det for alvor blevet hélt forkert ... hvad Lise Bach Hansen er inde på - ikke mindst når hun henviser til sin lærer, dramaturgen Bent Holm. For nogle år siden - i 2004 - skrev Bent Holm en artikel til dét katalog som Sorø Kunstmuseum og Teatermuseet udgav i forbindelse med deres Marstrand-Holberg-udstilling hvori han påviste at den Marstrandske tolkning var lige så historisk forkert som den var yndet.

Man kunne derfor gøre noget *lidt* andet, 'cutte' *nogle* af linerne og spille klassikerne på *moderne* vis. Man kunne skrive teksterne igennem, opfatte oversættelse, iscenesættelse og gestaltning som udsagn der skulle være synkrone med os selv og lade dem indgå i det *aktuelle* liv og den *aktuelle* debat, og det er mest dét som Per Aage Brandt har gjort med sin oversættelse.

Men i stedet kunne man jo skrive *ny* dramatik, anvende gamle temaer hvor de måske stadig kunne friste og udfordre, hvor man så med en særlig tvistning kunne 'minde' om at det aktuelle tema havde en *lang* historie bag sig. Dét har den albanske forfatter Ismail Kadaré forsøgt når han i tiden omkring 'Murens fald' hentede græske klassikere frem fra skabet for at fortælle om den grufulde samtid eller om den meget nære fortid hvor folk så vel som deres eftermæle forsvandt som i et sort hul.

Hvad der er rigtigt eller forkert kan man ikke slå op i en facitliste. Man kan som dramatiker have sin 'fornemmelse' af hvad der vil gøre sig, men man må have det op på en scene og sé om tingene i praksis underholder, om de provokerer, om de tømmer teatrene eller fylder dem.

Det er langt fra altid at teater fænger; at det er morsomt eller provokerende - og dét samtidig med at der er 'økonomi' i det. Men dette er kun den ene side af spørgsmålet.

Per Aage Brandt's oversættelse af »*De lærde kvinder*« har jeg svært ved at sé for mig som teater der *vil* noget, i det mindste noget der både er meningsmæssigt præcist *og* som er tidsmæssigt relevant; men jeg har moret mig ikke så lidt ved at læse den, for den er på sin ejendommelige måde et spændende og underfundigt turnéret debatindlæg, men måske - i 'virkeligheden' - mere en leg med ordene end en diskussion om *virkeligheden* og om hvad man kan stille op med dén?

Det er meget pudsigt at møde personer som Poul Borum og hr. Schnack i denne temmelig gamle Molière-tekst, men er det mere end dét?

Nogle af denne komedies temaer er 'universelle' ... i vores kulturkreds; de handler om forholdet mellem mand og kone, mellem forældre og deres giftefærdige børn, men temaerne handler også om at konerne er blevet forskruede; at de har sat sig ud over ægtemændenes indlysende ret og pligt til at bestemme og at den *naturlige* arbejdsdeling ikke længere respekteres!

Længe efter Molière, den Franske Revolution, den Amerikanske Uafhængighedskrig, adskillige andre krige og revolutioner ... midt i en rasende teknologisk udvikling hvor vi rask væk synkroniserer alt muligt med alt muligt andet og til visse kalenderagtige formål - har skabt sofistikerede teknikker til at *sikre* at der synkroniseres 'fremefter' og ikke 'bagud' ... *Længe efter og midt i* står vi da med en ny og temmelig krævende 'dagsorden' hvor 'ungdommen', 'kvinderne', 'de fremmede verdensdele' og 'miljøet' betyder noget ganske andet end på Holberg's, for ikke at tale om på Molière's tid.

Men er vi ikke kommet dértil at vores 'fortidige' kultur er blevet aktuel igen, fordi 'fremmede kulturer' har meldt sig på vores bane? Fordi 'gamle' og 'traditionelle' adfærdsmønstre er dukket op med stor styrke på Nørrebro, i Ishøj, i Vollsmose og mange andre steder?

Dette 'svar' virker overbevisende, men er det også et *godt* svar? Er det lige så godt som det er retorisk overbevisende? Måske er der visse strukturelle ligheder, men hvad med forskellene og hvad med 'strukturernes' forhistorie?

Man MÅ reformulere dramatikken lige som man må reformulere alt andet og finde ud af hvad der er 'op' og 'ned'. Hvis man vil spille gamle dramatikere må man først og fremmest 'tænke' dem igennem, realisere dem i dén tid vi lever i - i forhold til de problemstillinger der findes *nu*. 'De forrige tider ere forbi' som Arendse sagde til sin forhutlede Ewald.

Fordelene, men også *problemerne* ligger i at man nemt kan komme til at bære sig fuldkommen a-historisk, måske endda kontra-historisk ad. Indskriver man 'den aktuelle tid' i 'det gamle' opstår der en ganske særlig form for iterativ bevægelse, en ganske særlig form for *feed-back* som kan få spændende, nyttige, men også sære - eller plat umulige konsekvenser.

En efterhånden ret udbredt teknik der forudsætter nutidigt optage- og redigeringsudstyr er når en musiker trin for trin indlægger forskellige instrumenter i sine nye kompositioner.

Pedantisk udtrykt kan - og *må* - nutidens mennesker bygge på historien og søge at forstå den for ikke at gentage alle fejltagelserne, men fortidens mennesker kan ikke så godt bygge på nutidens erfaringer.

Sådant kan ske i science fiction og 'moderne' TV-serier hvor der leges med tiden og 'lagene', hvor man vender tilbage til sin egen eller andres forhistorie og bliver forældre til sig selv! Hvem kommer først? Hønen eller det lille hårdkogte æg?

Når nutidens dramatikere vil 'genskabe' klassikerne, kan det gøres historisk korrekt; undertiden bliver resultatet spændende og provokerende, undertiden aldeles uninspirerende og *død-kedeligt*.

Vil man spille klassikerne; spille hvad kánonen foreskriver - eller spille fordi man ikke *kan* lade være, er der mange eksempler på at det er gjort på en inciterende og inspirerende måde, men undertiden må man spørge om indholdet - dybest set - *er* relevant, historisk set, politisk set, individuelt set.

Man kan blive nødt til at gøre tingene med et glimt i øjet, med selvironi, måske endda med brod for at få tingene til at virke 'rigtigt'.

Kan man *ikke* dét, kan man lade være, hvilket kan være glimrende, for der er meget andet man kunne tage sig til hvis det skal have *god* mening i vores tid.

BA, 30.09.2008

'Nutidens mennesker kan og - *må* - bygge på historien og søge at forstå den for ikke at gentage alle fejltagelserne ...':

En Dansk kultur-kánon sigter vel ikke på dét, men *i den sidste ende* på at det bliver 'sikret' at bestemte problemstillinger og synsvinkler foruden særlige måder at udtrykke sig på bliver 'fælles' for alle i vores kultur.

Det blev sagt at 'tingene' primært skulle være til *inspiration*, men 'i virkeligheden' rækker sådan en kánon langt videre. Man kan blive 'hørt' i den når man skal til eksamen; at man har 'fattet' den har betydning for hvilken uddannelse man kan få osv.

Og mere end dét. Den (eller varianter af den) danner grundlag for de spørgsmål man får til 'Dansk-prøven', og som man skal kunne svare nogenlunde rigtigt på for at kunne blive Dansk statsborger.

Er der noget galt i dét? Vel ikke principielt, for det er som gamle monsør H kunne have sagt *ikke* et spørgsmål om *alt eller intet, ikke* et spørgsmål om at være en 100 % 'ægte' klon af Normal-danskeren eller om at være 100 % u-mulig som statsautoriseret beboer, det er snarere et spørgsmål om at sé tingene i et rimeligt perspektiv og om at foretage en afbalancering af de forskellige virkemidler.

Temaet om gentagelser (eventuelt temaet om at undgå fortidens fejltagelser) er et 'godt' Dansk tema, som mange lærere har diskuteret med deres elever. Men har det med *Molière* at gøre? Hvad enten *Molière* er spørgsmålet om håndteringen af klassikerne eller spørgsmålet om hvad der bør stå i en Dansk kulturkánon? Hvad enten denne kánon er skrevet ned eller ej.

Naturlige gentagelser er sket af sig selv fra *the big bang* og frem, men kun som 'dynamisk mekanik' og derfor nærmest 'historieløst', for 'historie' og 'bevidsthed' må mestendels opfattes som to sider af samme sag. Men udviklingen har på det senere - endda i stigende grad - lært os at menneskelig aktivitet virker så stærkt tilbage på naturen at der må gøres noget for - hvis det er muligt - at hæmme eller dreje naturens gang i det mindste med hensyn til udslip af CO₂, forøgelse af temperaturen, afsmeltningen af den Grønlandske indlandsis osv.

Dét har man talt om talrige gange før, men *tingene* stiller sig formentlig - med globaliseringen - meget dybere og kraftigere end tidligere, de har ikke 'kun' individuel, psykologisk og biografisk mening, men kalder på en diskussion i det offentlige rum og på en kollektiv historiebevidsthed og afklaring.

Tilføjelse 01.10.2008

Blandt dem der (men dét var i 1800-tallet, ikke på Molière's eller Holberg's tid!) har skrevet om gentagelse og synkroni er Søren Kierkegaard, der bl.a. har noteret dette ned - som min note ovenfor er inspireret en smule af:

»Naar Grækerne sagde, at al Erkjenden er Erindren, saa sagde de, hele Tilværelsen, som er til, har været til, naar man siger, at Livet er en Gjentagelse, saa siger man: Tilværelsen, som har været til, bliver nu til. Naar man ikke har Erindringens eller Gjentagelsens Kategori, saa opløser hele Livet sig i en tom og indholdsløs Larmen. Erindringen er den ethniske Livsbetragtning, Gjentagelsen den moderne; Gjentagelsen er Metaphysikens Interesse; og tillige den Interesse, paa hvilken Metaphysiken strander, Gjentagelsen er Løsnet i enhver ethisk Anskuelse, Gjentagelsen er *conditio sine qua non* for ethvert dogmatisk Problem.«

Se: http://sks.dk/G/txt_3.htm. *Ethnisk* betyder hér nærmest hedensk eller - måske - før-kristelig?

 Internetmagasinet [Holberg.nu](http://holberg.nu) ... og hvad der er udkommet**Forpremierer**

[Ole Thestrup's 'Jeppe'](#). Det Danske Teater spiller »[Jeppe på Bjerget](#)«. Januar 2007.

2007

1/2007 - [Holberg-Træf i Slagelse](#). Marts 2007.

2/2007 - »[Erasmus Montanus](#)« på »[Grønnegårds Teatret](#)«. Juni 2007.

3/2007 - [Egnsteatrene. Brian Mikkelsen's bekendtgørelse \(som udkast og i færdig form\) - kommentarer fra Brygger Mikkelsen's Kalundborg](#). Juli 2007 og december 2007.

4/2007 - »[Filuren](#)« spiller »[Jean de France](#)« i Musikhuset Aarhus - og Kirsten Dahl »[myrder](#)« den i »[Århus Stiftstidende](#)«. Oktober 2007.

5/2007 - »[En klassiker reaktualiseret og rekontekstualiseret](#)«. Arrangement på Institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab, KUA, November 2007.

6/2007 - »[Jeppe alene på Bjerget](#)«. December 2007.

2008

7/2008 - »[Alle tiders Jeppe](#)« under udvikling. Marts 2008.

8/2008 - [Wiedewelt i stormvejr](#). Marts 2008.

9/2008 - [Hvor blev Holberg egentlig af, i Sorø?](#) Marts 2008.

10/2008 - [Det er i Jeppe's forvandlinger, fascinationen ligger - siger skuespilleren Niels Vandrefalk om sin »Alle tiders Jeppe«](#). April 2008.

11/2008 - [Holbergske masker på Tersløsegaard](#). Mona og Niels Damkjær udstiller i sommersæsonen 2008 (April 2008).

12/2008 - [Grønlænder-Jeppe og grønlanderne - og hvad skulle Hans Egede i Grønland?](#) (April-Juli 2008).

13/2008 - [Holberg om forskellige teatering](#). Epistel 66, epistel 179, epistel 347 og flere andre, desuden 'Betænkning over Komedier' og 'Tordenbrevet' (Maj 2008).

14/2008 - [Holberg i Sorø Klosterkirke og Johannes Wiedewelt's mindesmærke for ham](#) (Juni 2008).

15/2008 - [Den stundesløse i Sorø: Store STRESSEDAG](#). Extra: Komedien kan læses og downloades via dette nummer (Juni 2008).

16/2008 - [Holbergdagen 17. august 2008](#) (August 2008).

17/2008 - [Ludvigsbakke. Om Palle Petersen's gavtyveroman om den yngre Holberg](#) (August 2008).

18/2008 - [Mangesidig, men minimalistisk Holberg. Om Hans Bülow's Holberg-DVD](#) (August 2008).

19/2008 - [Maskerade i den grønne gård](#). (August 2008).

20/2008 - [Holberg i Molière's Paris](#). Lise Bach Hansen om Holberg i Paris (September 2008).

21/2008 - [Bergen Barokk](#) på Tersløsegaard (September 2008).

Du kan åbne linkene så de fremkommer i **denne ramme** - eller så de fremkommer i et **nyt vindue**; brug *højreklik* til at vælge.